Immanuël
Gemeente van het Levende Woord
Web: http://www.immanuel-gemeente.nl
Email: w.verdouw@immanuel-gemeente.nl

Jesjoea … als offer in onze plaats?

*“Dit document is een script van onderwijs dat is bedoeld om via video te worden getoond. In de video worden relevante tekst, dia’s, media en afbeeldingen getoond om de presentatie te vergemakkelijken. Daarom is het mogelijk dat deze tekst soms niet vlot leest of dat bepaalde teksten eigenaardig klinken. Daarnaast kunnen er grammaticale fouten voorkomen die niet acceptabel zouden zijn in literair werk. We moedigen u aan om het **video-onderwijs** te bekijken omdat het een aanvulling is op het schriftelijke onderwijs.”*

Vanaf het allereerste begin is de mens bezig met een zoektocht naar de absolute waarheid. En tijdens die zoektocht worden moeilijke vragen gesteld. Dergelijke vragen komen voort uit een oprecht verlangen om alles te onderzoeken. In deze serie gaan we de uitdaging aan om al het onderwijs en alle beweringen uit het Nieuwe Testament van de Bijbel, in het Hebreeuws Brit Chadasja genoemd, te onderzoeken. We hopen dat je van deze studie geniet.

Zijn offer

Een van de uitdagingen voor de geldigheid van het Nieuwe Testament is de kwestie van mensenoffers. De vraag gaat vaak als volgt: “Als God zegt dat Hij tegen mensenoffers is, hoe kan het dan dat Jezus (Zijn Hebreeuwse naam is Jesjoea) wordt gezien als offer in onze plaats. Is dat geen tegenstrijdigheid?”

Met andere woorden, hoe kan God tegen mensenoffers zijn, terwijl Jesjoea ons offer is? In eerste instantie is dit een serieuze en plausibele uitdaging en als deze vraag aan jou wordt gesteld moet je er haast mee maken om uit te zoeken hoe het zit.

In deze studie gaan we dieper in op dit onderwerp. In deze studie gaan we ervan uit dat Jesjoea de Messias van Israël is waarover de profeten spraken, de “profeet zoals Mozes”. (Deuteronomium 18:15)

Op een aantal zaken gaan we in deze studie niet in. Deze studie is geen poging om aan te tonen dat Jesjoea de Messias is, omdat het bewijs daarvoor zo uitgebreid is, dat het een op zichzelf staande studie verdient.

In deze studie gaan we niet bewijzen dat het offer van Jesjoea noodzakelijk was in relatie tot onze zonde. We behandelen dat onderwerp kort in de inleiding, maar ook dat onderwerp verdient een op zich staande studie.

Ook gaan we in deze studie niet in op het verband tussen het offer van Jesjoea en het Levitische offersysteem, in het bijzonder met Jom Kippoer. Ook dat is een op zich staande studie, en is als zodanig binnen deze serie uitgebracht.

Tenslotte bevat deze studie ook geen uitleg over hoe Jesjoea zijn leven kon afleggen voor de zonde van anderen. Ook al zullen we er in deze studie aan refereren, ook dat is een onderwerp op zich, en ook onderdeel van deze studie serie.

Uiteraard zijn dat allemaal prachtige onderwerpen, maar we moeten ons focussen op de vraag die voor ons ligt.

In deze studie willen we ons richten op de uitdaging die nu voor ons ligt: Is het een tegenstrijdigheid in de Torah dat Jesjoea Zijn leven heeft afgelegd als gevolg van Zijn gehoorzaamheid? Hoe kan God tegen menselijke offers zijn, terwijl Jesjoea ons offer is?

De eerste stap om een probleem op te lossen is aantonen dat het probleem bestaat. Is het echt tegenstrijdig?

Om te bepalen of een probleem bestaat, moeten we het probleem definiëren. Om een probleem accuraat te definiëren, moet een aantal dingen worden overwogen:

1. We moeten ons bewust zijn van de context.

2. Woorden hebben een betekenis. We moeten onderzoeken welke woorden precies worden gebruikt, en vaak betekent dat, dat we het Hebreeuws of Grieks moeten nakijken.

3. En het belangrijkste, we moeten onze eigen veronderstellingen, over wat we denken al te weten over de Bijbel, erkennen en elimineren.

Ten grondslag aan al deze zaken moet een oprecht verlangen liggen naar waarheid. Het moet niet voortkomen vanuit een verlangen je eigen gelijk te bewijzen, en ook trots moet geen belemmering zijn voor de waarheid. Dat is vaak makkelijker gezegd dan gedaan, maar als er geen nederig verlangen is naar waarheid, dan is al het andere nutteloos.

Elke keer als je met een van deze dingen onvoldoende rekening houdt in je persoonlijke studie, zal dat rampzalig blijken en een valse theologie opleveren. Laten we nu teruggaan naar de hoofdvraag.

Hoe kan JHWH tegen menselijke offers zijn, terwijl Jesjoea ons offer is?
Je moet onmiddellijk beseffen hoe belangrijk deze vraag is. Helaas worden veel mensen die deze vraag durven te stellen als een verlamd hert in de koplampen omdat ze ten eerste het antwoord niet weten, en daarnaast ook vaak niet in staat zijn om elders een direct antwoord te vinden. En om het nog erger te maken, wordt deze vraag vaak vergezeld van verscheidene soortgelijke vragen die twijfel en angst zaaien en als gevolg daarvan geven veel mensen het te snel op en velen wijzen zelfs Jesjoea af als de Messias evenals het Nieuwe Testament.

Maar het zal je verbazen hoe makkelijk het is om het antwoord te vinden.

Ten eerste, neem kennis van de veronderstelling. (Denk aan de aanpak die wij voorstelden, we willen niet verder gaan met welke veronderstelling dan ook. Alles moet of worden bewezen of systematisch worden ontkracht.) De veronderstelling in deze vraag is dat JHWH tegen ALLE menselijke offers is.

Maar, is die veronderstelling terecht? Als het een veronderstelling is, dan moeten we die ontkrachten. Als het waarheid is, dan moeten we dat bewijzen. Als we oprecht willen weten waar God wel en niet tegen is, dan moeten we Zijn Torah raadplegen – Zijn instructies voor Zijn volk.

Waar zegt God dat Hij tegen is?

Leviticus 18:21

> *U mag niemand uit uw nageslacht overgeven om aan de Molech geofferd te worden. De Naam van uw God mag u niet ontheiligen. Ik ben JHWH.*

Dus, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Leviticus 20:2-5 (NBV)

> *Zeg tegen de Israëlieten: "Wanneer een Israëliet of een vreemdeling die in Israël woont een van zijn kinderen aan Moloch offert, moet hij ter dood gebracht worden; het volk moet hem stenigen. Ikzelf zal mij tegen zo iemand keren en hem uit de gemeenschap stoten, omdat hij een van zijn kinderen aan Moloch heeft geofferd en daarmee mijn heiligdom heeft verontreinigd en mijn heilige naam heeft ontwijd. Mocht het volk oogluikend toestaan dat zo'n man zijn kinderen aan Moloch offert en hem niet ter dood brengen, dan zal ik mij tegen die man en zijn familie keren. Ik zal hem en allen die zich met hem en met Moloch inlaten, uit de gemeenschap stoten.*

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

2 Koningen 23:10

> *Josia verontreinigde ook Tofet, dat in het dal Ben-Hinnom lag, opdat niemand zijn zoon of dochter voor de Molech door het vuur liet gaan.*

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Jeremia 32:35

> *Zij bouwden de hoogten van de Baäl, die in het dal Ben-Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters voor de Molech door het vuur te laten gaan, wat Ik hun niet geboden had. En in Mijn hart was het niet opgekomen dat zij deze gruweldaad zouden doen, zodat ze Juda zouden doen zondigen.*

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

2 Koningen 16:2-3

> *…hij deed niet wat juist was in de ogen van JHWH, zijn God, zoals zijn vader David, maar hij ging in de weg van de koningen van Israël; ja, zelfs deed hij zijn zoon door het vuur gaan, overeenkomstig de gruweldaden van de heidenvolken die JHWH van voor de ogen van de Israëlieten verdreven had.*

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

2 Koningen 17:30-31

De mensen uit Babel maakten Sukkoth Benoth, de mensen uit Chuta maakten Nergal, de mensen uit Hamath maakten Asima, en de Avvieten maakten Nibha en Tartak. De mensen van Sefarvaïm verbrandden hun zonen met vuur voor Adrammelech en Anammelech, de goden van Sefarvaïm.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

2 Koningen 21:5-6

Verder bouwde hij altaren voor heel het leger aan de hemel in beide voorhoven van het huis van de HEERE (JHWH). Hij liet zijn zoon door het vuur gaan, duidde wolken en deed aan wichelarij. Ook stelde hij dodenbezweerders en waarzeggers aan. Hij deed zeer veel kwaad in de ogen van de HEERE (JHWH), om Hem tot toorn te verwekken.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Jeremia 7:31

En zij hebben de hoogten van Tofet gebouwd, die in het dal Ben-Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters in het vuur te verbranden. Dat heb Ik niet geboden en is niet in Mijn hart opgekomen.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Deuteronomium 12:31

U mag ten aanzien van JHWH, uw God, niet doen zoals zij! Want alles wat voor JHWH een gruwel is, wat Hij haat, hebben zij voor hun goden gedaan. Zij hebben voor hun goden immers zelfs hun zonen en hun dochters met vuur verbrand.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Deuteronomium 18:10

Onder u mag niemand gevonden worden die zijn zoon of zijn dochter door het vuur laat gaan, die waarzeggerij pleegt, die wolken duidt of aan wichelarij doet, die een tovenaar is.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Jeremia 32:35

Zij bouwden de hoogten van de Baäl, die in het dal Ben-Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters voor de Molech door het vuur te laten gaan, wat Ik hun niet geboden had. En in Mijn hart was het niet opgekomen dat zij deze gruweldaad zouden doen, zodat ze Juda zouden doen zondigen.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

2 Koningen 23:10

Josia verontreinigde ook Tofet, dat in het dal Ben-Hinnom lag, opdat niemand zijn zoon of dochter voor de Molech door het vuur liet gaan.

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Ezechiël 20:31

Ja, door het opheffen van uw offergaven, door uw kinderen door het vuur te laten gaan, verontreinigt u zich met al uw stinkgoden tot op deze dag. En zou Ík Mij dan door u laten raadplegen, huis van Israël? Zo waar Ik leef, spreekt de Here JHWH, Ik zal Mij niet door u laten raadplegen!

Nogmaals, JHWH is tegen het offeren van kinderen aan afgoden.

Op grond van al deze verzen, moet het je opvallen dat elke keer als God menselijke offers afwijst het met twee heel specifieke dingen te maken heeft:

1. God is tegen het offeren van kinderen.
2. God is tegen het offeren aan heidense afgoden.

Denk daar even over na en denk dan terug aan de oorspronkelijke vraag: "Hoe kan JHWH tegen menselijke offers zijn, terwijl Jesjoea ons offer is?" Mensen die ervan uit gaan dat God tegen alle menselijke offers is, houden geen rekening met het feit dat al deze verzen gaan over het offeren van kinderen aan heidense cultische zonnegoden.

Dus hier ontstaat het probleem dat de prikkelende, uitdagende vraag de duidelijke context van menselijke offers mist. Bij het afschuwelijke gebruik van kinderoffers, wordt de kinderen hun vrije wil ontzegd en worden ze ten onrechte gedwongen om een offer te zijn. Dus een mensenoffer waarbij iemand zijn vrije wil wordt ontzegd is verboden en een gruwel voor JHWH.

Waarom is dit belangrijk? Omdat AL het leven van God is. Als we een ander (onwillig) leven opofferen aan een valse god, dan is dat een kwestie van diefstal van de ergste soort van onze Schepper. Ook als we leven zoals wij dat willen, in ongehoorzaamheid aan God buiten Zijn wil om, dan stelen we ons leven eigenlijk van God. We moeten ons hele leven voor Hem opofferen, en voor Hem alleen, omdat we Zijn eigendom zijn.

God wil van Zijn volk dat ze zichzelf in gehoorzaamheid aan Hem geven, niet dat ze anderen tegen hun wil opofferen. Hij wil dat we aan onszelf sterven, en alleen voor Hem leven. We moeten sterven aan ons vlees, en JHWH in de Geest volgen.

Wat betekent dat? We moeten dat wat wij willen, en waarvan wij ten onrechte denken dat het van ons is, opgeven (of opofferen), en gaan leven zoals Hij wil dat we leven en alles teruggeven aan Hem, voor Zijn doel. Dat is een waarachtig offer. En dat is wat Hij van elk mens verlangt.

Dit verbaast je misschien, maar JHWH is er heel duidelijk over dat Hij mensenoffers verlangt en dat Hij mensenoffers wil en ernaar verlangt, binnen de juist context. We moeten allemaal ons eigen leven opofferen. We moeten voor Hem leven, niet voor onszelf. Dat is een aangenaam offer.

1 Samuel 15:22

> *Maar Samuel zei: Heeft JHWH evenveel behagen in brandoffers en slachtoffers als in het gehoorzamen aan de stem van JHWH? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerkzaam zijn* ***beter*** *dan het vet van rammen.*

Zowel Paulus als Petrus, die de Torah erg goed kenden, onderwezen dit, niet als een nieuwe lering, maar als iets dat al gold als waarheid.

Romeinen 12:1

> *Ik roep u er dan toe op, broeders, door de ontfermingen van God, om uw lichamen aan God te wijden als een levend offer, heilig en voor God welbehaaglijk: dat is uw redelijke godsdienst.*

1 Petrus 2:5

> *…dan wordt u ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterschap, om geestelijke offers te brengen, die God welgevallig zijn door Jezus Christus (Jesjoea de Messias).*

En, ja, soms zal het opofferen van onszelf (onze gehoorzaamheid aan God) zelfs uitmonden in onze fysieke dood omdat we het Woord van God volgen. En ja, dat geldt als mensenoffer.

Als we mens zijn, en ons fysieke leven afleggen om Hem te volgen, is dat dan niet een mensenoffer ten voeten uit? Opofferen betekent "iets van waarde opgeven". Wat is waardevoller dan ons eigen leven?

En hoevelen van ons denken niet ten onrechte dat wij ons leven bezitten? Als we werkelijk geloven, dan hebben we ons leven overgegeven aan Hem. Alles wat we denken en doen moet tot Zijn eer en glorie zijn. De ongelovigen, die voor zichzelf leven, hebben het leven gestolen dat ze hebben gekregen van Degene die ze heeft geschapen.

God heeft nergens beloofd dat het volgen van het Woord van God iemand ervoor zal behoeden te worden gedood door iemand die het Woord van God haat. Het is zelfs zo, dat hoe meer we lijken op het Woord van God, hoe groter de kans is dat we worden vervolgd. Het Bijbelse patroon laat zien dat mensen die de Wet van God volgen en onderwijzen, zijn vermoord vanwege hun gehoorzaamheid en onderwijs.

Bijvoorbeeld: **Nehemia 9:26**

> *Zij zijn echter ongehoorzaam geworden en zijn tegen U in opstand gekomen, en zij hebben Uw Wet verworpen en Uw profeten gedood, die bij hen hebben getuigd om hen tot U te doen terugkeren. Zo hebben zij grote godslasteringen gepleegd.*

1 Koningen 19:14

> *Hij zei: Ik heb mij zeer voor JHWH, de God van de legermachten, ingezet. De Israëlieten hebben immers Uw verbond verlaten, Uw altaren omvergehaald en Uw profeten met het zwaard gedood. Ik alleen ben overgebleven, en zij staan mij naar het leven om het mij te benemen.*

Het is duidelijk dat een mensenoffer in gehoorzaamheid niets nieuws is. Het volk van God heeft zich opgeofferd vanaf het moment dat de vervolging begon. Elia realiseerde zich dat profeten vaak hun leven gaven, omdat profeten vaak met het zwaard werden gedood.

Moeten we compromissen sluiten in onze gehoorzaamheid om ons fysieke leven te sparen? Natuurlijk niet. We moeten standhouden, zelfs als dat ertoe leidt dat we ons leven opofferen in gehoorzaamheid.

Jesjoea zei zelfs dat het patroon van menselijke offers zou blijven bestaan.

Mattheus 23:34

> *Daarom zie, Ik zend profeten, wijzen en Schriftgeleerden naar u toe, en sommigen van hen zult u doden en kruisigen, en sommigen van hen zult u geselen in uw synagogen, en u zult hen vervolgen van stad tot stad, …*

Soms kan ons geestelijke offer letterlijk tot een mensenoffer worden, als getuigenis voor JHWH.

Hoe veel profeten werden niet bewust gedood omdat ze het Woord van God volgden en onderwezen? Ze werden gestenigd, vermoord en gemarteld voor hun geloof en door anderen ernstig aangevallen. Ze waren mensen en ze offerden zichzelf in gehoorzaamheid.

Is dat geen mensenoffer? Hadden de profeten het bij het verkeerde eind? God verafschuwde het niet dat de profeten hun eigen levens opofferden in gehoorzaamheid. De profeten wisten dat dat erbij hoorde.

Ook in het Nieuwe Testament zijn daar voorbeelden van, los van het voorbeeld van Jesjoea. Denk aan Stefanus in Handelingen 6 en 7. Hij wist dat hij zou worden gestenigd, en toch verkondigde hij de waarheid; hij predikte het Woord. Hij zou alles hebben kunnen afzweren en weg zijn gelopen, maar hij koos ervoor te sterven omwille van de waarheid.

In dat licht was Jesjoea onze Messias niet anders. Hij werd vermoord door mensen die het Woord van God verachtten, net zoals de profeten voor Hem waren vermoord door mensen die het Woord van God verachtten. Het nieuwe was dat Hij zelf zonder zonde was en de dood op zich nam, terwijl alle anderen de dood hadden verdiend vanwege hun zonde. Hij nam de straf op Zich. Hij nam de vloek op zich die Hij niet had verdiend, maar die elke persoon voor en na Hem wel had verdiend.

Als wij zondigen, dan overtreden we Gods Wet, en komen we onder een vloek.

Deuteronomium 11:26-28

> *Zie, ik houd u heden zegen en vloek voor: de zegen, als u luistert naar de geboden van JHWH, uw God, die ik u heden gebied; de vloek, als u niet luistert naar de geboden van JHWH, uw God.*

Zie je het verschil tussen aanvaardbare mensenoffers en heidense afgodenoffers. Jesjoea nam de vloek die Hij niet verdiende op zich, bewust en gewillig, niet onwillig en onbewust.

Galaten 3:13

> *Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek van de Wet door voor ons een vloek te worden, want er staat geschreven: Vervloekt is ieder die aan een hout hangt.*

Hij nam de vloek van de dood op Zich die het gevolg was van onze ongehoorzaamheid, waardoor wij de zegen van gehoorzaamheid ontvangen.

Terug naar Deuteronomium.

Deuteronomium 11:26-28

> *Zie, ik houd u heden zegen en vloek voor: de zegen, als u luistert naar de geboden van JHWH, uw God, die ik u heden gebied; de vloek, als u niet luistert naar de geboden van JHWH, uw God.*

Hij was gehoorzaam; onderwees en leefde naar de waarheid, streng en volhardend, en riep iedereen op om alleen het Woord van God te volgen, niet dat van mensen. De mensen vonden dat niet leuk, en Jesjoea offerde Zichzelf omwille van het Woord. Hij wist dat Zijn gehoorzaamheid zou leiden tot Zijn eigen dood, net zoals veel profeten voor Hem was gebeurd. Door Zijn gehoorzaamheid werd Hij vermoord door mensen die het Woord van God verachtten.

Filippenzen 2:8

En in gedaante als een mens bevonden, heeft Hij Zichzelf vernederd en is gehoorzaam geworden, tot de dood, ja, tot de kruisdood.

Waarom was het nodig om dat allemaal te benoemen? Hopelijk snap je waarom we dat hebben gedaan. Het punt dat het offer van Jesjoea in strijd zou zijn met de Torah omdat God tegen alle mensenoffers is, is duidelijk een denkbeeldig probleem. Toch zorgt zo'n denkbeeldig probleem voor echte problemen in het geloof van sommige mensen.

Het echte probleem is niet het mensenoffer, maar meer in het bijzonder het offeren van kinderen, en dan in het bijzonder het offeren van kinderen aan afgoden.

Waarom offerden de afgodenaanbidders kinderen?

Psalm 106:34-38

Zij vaagden de volken niet weg, zoals JHWH hun bevolen had; maar zij vermengden zich met de heidenvolken en leerden hun gebruiken. Zij dienden hun afgoden, die hun tot een valstrik werden. Bovendien offerden zij hun zonen en hun dochters aan de demonen. Zij vergoten onschuldig bloed, het bloed van hun zonen en dochters. Zij offerden hen aan de afgoden van Kanaän, zodat het land door deze bloedschulden ontheiligd werd.

Jeremia 19:4-5

Omdat zij Mij verlaten hebben, deze plaats van Mij vervreemd hebben, en reukoffers gebracht hebben aan andere goden, die zij niet gekend hebben, zij, hun vaderen en de koningen van Juda. Zij hebben deze plaats gevuld met bloed van onschuldigen. Zij hebben de hoogten van de Baäl gebouwd om hun kinderen met vuur te verbranden als brandoffers voor de Baäl, wat Ik niet geboden en niet gesproken heb, en in Mijn hart niet is opgekomen.

Ezechiël 23:37

Want zij hebben overspel gepleegd, er kleeft bloed aan hun handen. Met hun stinkgoden hebben zij overspel gepleegd. Zelfs hun kinderen, die zij Mij gebaard hebben, hebben zij voor hen als voedsel door het vuur laten gaan

Zie je dat er een verband wordt gelegd tussen het offeren van kinderen en "het bloed van onschuldigen" en dat er "bloed kleeft aan hun handen"? Het ging de heidenen om "onschuldig bloed". En daardoor was er "bloed aan hun handen" of meer specifiek, het werd op grond van Torah gezien als moord.

Exodus 23:7

Een onschuldige en een rechtvaardige mag u niet doden…

Dus de kwestie van kindoffers wordt gezien als het overtreden van Torah, niet omdat het een mensenoffer is, maar omdat er een onschuldig of eerlijk persoon ter dood wordt gebracht.

Dus technisch gezien zijn er twee redenen waarom de tegenstelling NIET bestaat:

1. Jesjoea was geen kind toen Hij werd gekruisigd, en
2. Zijn lichaam was niet "onschuldig" NADAT Hij "voor ons tot zonden werd".

2 Corinthiërs 5:21
Want Hem Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem.

1 Petrus 2:24

> *Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout, opdat wij, voor de zonden dood, voor de gerechtigheid zouden leven. Door Zijn striemen bent u genezen.*

Pas NA dit moment werd de vloek van de dood uitgegoten over de Messias. Jesjoea was perfect in verstand en in geest, Zijn geest en gedachten waren "onschuldig." Jesjoea heeft nooit gezondigd. Daarom was Hij perfect op het moment dat Hij stierf, terwijl Hij in Zijn lichaam onze zonden op zich nam en daardoor niet onschuldig was. Toen Zijn lichaam stierf, stierven onze zonden daarmee.

Toch bleven de geest en het verstand van Jesjoea en werd Hij opgewekt in een nieuw, verheerlijkt lichaam. Dus datgene van Jesjoea dat puur en onschuldig was, bleef onbeschadigd in de opstanding, terwijl het lichaam, dat onze zonden bevatte, werd tenietgedaan en als nieuw opgewekt. Daarom was Jesjoea perfect en zonder smet, en kon Hij toch onze zonden op zich nemen.

Nu blijft er nog een vraag over: was het in strijd met de Wet dat Jesjoea zonder smet de "zonden van de wereld" op zich nam als het Lam van God? We gaan daar in andere studies uit deze serie dieper op in, maar er is een aantal dingen dat we moeten bedenken.

In Jesaja 53 zien we dat JHWH de zonden van Israël "legt" op de Messiaanse Dienaar.

Jesaja 53:6

> *Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons ieder naar zijn eigen weg. Maar JHWH heeft de ongerechtigheid van ons allen op Hem doen neerkomen.*

Jesaja 53:8

> *Want Hij is afgesneden uit het land van de levenden. Om de overtreding van mijn volk is de plaag op Hem geweest.*

Jesaja 53:10

> *Maar het behaagde JHWH Hem te verbrijzelen, Hij heeft Hem ziek gemaakt. Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben,*

Jesaja 53:12

> *Omdat Hij de zonden van velen gedragen heeft*

De profeet Jesaja schrijft dat een mens de zonden van anderen kan dragen; de onvolmaaktheid en overtredingen van Zijn volk; dat het mogelijk is dat een mens een schuldoffer wordt.

De scepticus van Jesaja 53 probeert te suggereren dat de "lijdende knecht" eigenlijk Israël is, maar zelfs als je de tekst maar oppervlakkig leest, zul je al snel moeten concluderen dat juist deze lijdende knecht Israël verlost van haar zonden. Als je geïnteresseerd bent in dit specifieke onderwerp, of als je een scepticus bent, dan vindt je onze studie "Messias Ben Josef tegenover Messias Ben David" vast erg interessant.

Dus, het lijkt erop dat iemand niet kan sterven voor de tekortkomingen en overtredingen van iemand anders als hij zelf vol tekortkomingen en overtredingen is. Dus de profeet Jesaja laat zien dat het nodig was en is dat dit zonde dragende schuldoffer plaatshad om te wijzen op de overtredingen van het volk.

Vaak zijn het Joden die vanuit het "Oude Testament alleen," of vanuit "Tenach alleen" kritisch zijn over de uitleg dat een man op een dergelijke manier kon sterven voor anderen. Oude Joodse geschriften spraken er echter al over dat een man kon sterven voor anderen.

Hadden de toenmalige Joden er problemen mee dat een rechtvaardige persoon zijn leven op een dergelijke manier zou geven? Helemaal niet. Ook al zijn we het misschien met veel Rabbijnse bronnen oneens, dergelijke bronnen laten ons wel duidelijk zien wat de algemene uitleg was binnen de Joodse doctrine rond de eerste eeuw.

In feite werd dit "vervanging motief" (van Jesaja 53) toegepast op Mozes, op een aantal rabbijnen, en op de onschuldigen:

Solomon Schechter, Aspecten van Rabbijnse Theologie: 310

> *"De verzoening van lijden en dood is niet beperkt tot de lijdende persoon. De gevolgen van de verzoening gelden voor de hele generatie. Dat geldt in het bijzonder voor mensen die dermate hebben geleden dat dat niet in verhouding staat tot hun rechtvaardige leven of tot hun jeugd waardoor ze de dingen die hun zijn overkomen zouden hebben verdiend. De dood van de rechtvaardige heeft net zo goed een verzoenende werking als bepaalde offers. [Mechilta, 72b]... Zo kunnen ook de woorden uit de Schrift "En Hij droeg de zonden van velen" (Jes 53:12) betrekking hebben op Mozes, omdat hij zichzelf offerde als verzoening voor de zonde van Israël bij het gouden kalf, waar hij bereid was zichzelf op te offeren voor Israël, toen hij zei: "En zo niet, schrap mij dan uit uw boek (dat is het Boek des Levens), dat u hebt geschreven (Ex. 32:32) [Sotah, 14a en Berachoth 32a] Deze bereidheid om zichzelf op te offeren voor Israël is kenmerkend voor alle grote mannen van Israël; de aartsvaders en de Profeten die op een zelfde manier handelden, waar ook bepaalde rabbijnen in bepaalde situaties zeiden: 'Zie, ik ben de verzoening voor Israël" [Mechilta, 2a; Misjna Negaim 2.1]*

4 Makkabeeën 6:26-28

> *"Toen hij tot op het bot was begraven en bijna verging, sloeg hij zijn ogen op tot God en zei: "U weet, o God, dat hoewel ik mezelf heb gered, ik sterf vanwege de brandende pijnigingen omwille van de Wet. Wees genadig voor uw volk, en laat onze straf voldoen voor die van hen. Maak mijn bloed tot hun reiniging, en neem mijn leven in ruil voor dat van hen."*

4 Makkabeeën 17:20-22

> *"Dezen dan, die zijn opgeofferd voor de zaak van God, worden geëerd, niet alleen met deze eer, maar ook met het feit dat vanwege hen onze vijanden niet heersen over onze natie, de tiran werd gestraft en het thuisland gereinigd – daarmee zijn ze geworden tot een losprijs voor de zonden van ons volk. En door het bloed van die dappere mensen en hun dood als verzoenend offer, voorzag de goddelijke voorzienigheid erin dat Israël werd bewaard, ook al waren ze daarvoor slecht behandeld."*

Dus, het is duidelijk dat in het gedachtegoed van historische Joden menselijke offers werden begrepen op een manier die consistent is met het werk van Jesjoea. Zelfs ten tijde van de Makkabeeën, werden de mensen die voor de goede zaak stierven, gezien als offers. Op de een of

andere manier is het alleen problematisch als het in verband wordt gebracht met onze Messias Jesjoea in het Nieuwe Testament, of het Briet Chadasja. Dat is vreemd, omdat de schrijvers van het Nieuwe Testament het offer van Jesjoea op dezelfde manier beschrijven en behandelen als de oude rabbi's dat deden.

Betekent dit dat Jah wil dat we andere volwassenen opofferen? Nee, natuurlijk niet. Wij zijn verantwoordelijk voor ons eigen offer, niet voor dat van anderen. De tegenstander wil onvrijwillige offers van onschuldigen, terwijl JHWH wil dat we bewust kiezen om alles aan Hem te offeren, dat is het verschil. Hij wil dat we ons eigen leven opofferen in gehoorzaamheid aan Hem, zelfs als we daardoor sterven.

Wil Hij dat de gehoorzaamheid van iedereen tot de dood leidt? Wil Hij dat Zijn volk zelfmoord pleegt? Nee, dan heb je het niet begrepen.

Als een koning je er in de oorlog op uit stuurt, om te vechten, dan verwacht hij dat zijn dienaren hem zonder vragen gehoorzamen, ondanks het feit dat de fysieke dood een reële mogelijkheid of zelfs een realiteit is. Zelfs in oorlogen die wij kennen, zoals de Eerste of Tweede Wereldoorlog, wordt vaak gezegd dat duizenden jonge mannen hun leven opofferden omwille van de vrijheid, terwijl ze slechts gehoorzaamden aan hun orders, niet perse om te sterven, maar orders waarvan ze wisten dat die tot hun dood konden leiden door de hand van de vijand.

Jesjoea deed hetzelfde. Jesjoea nam Zijn eigen leven niet, maar Hij stemde ermee in dat Hij in een situatie werd gebracht die zou resulteren in Zijn dood door de hand van anderen, niet omdat Hij dat zelf wilde, maar omdat de Vader dat van Hem vroeg, waardoor dat natuurlijk ook Zijn wil werd.

We zijn allemaal in een geestelijke oorlog en strijd, en soms zal Jah de gelovigen vragen om alles op te offeren, waaronder soms zelfs ons leven. Veel mensen in de geschiedenis van de Bijbel hadden met die realiteit te maken. We moeten de Vader zo liefhebben en vertrouwen dat Hij alles van ons kan vragen, ongeacht de consequenties voor ons fysieke welzijn. Uiteindelijk gaat het alleen maar om ons geestelijke welzijn. Daarom sprak Jesjoea de volgende woorden in Johannes 12.

Johannes 12:25

> *Wie zijn leven liefheeft, zal het verliezen, en wie zijn leven haat in deze wereld, zal het behouden tot het eeuwige leven.*

In de aanbidding van de zonnegod werden onschuldige, onvrijwillige offers verwacht, terwijl JHWH vrijwillige zelfopoffering verwacht. En dit onderscheid en deze context is allesbepalend.

Soms vergeten we dat ons leven eigenlijk niet van onszelf is. In onze ongehoorzaamheid claimen we ons leven als zou het van onszelf zijn, maar in gehoorzaamheid geven we het terug aan onze Schepper voor Zijn doelen en Zijn glorie. De tegenstander doet niets liever dan de onschuldige te nemen en het doel dat JHWH aan diens leven geeft weg te nemen, zodat het binnen zijn doelen past. JHWH wil dat we Hem volgen, dat we alles opofferen voor Zijn wil, ongeacht de consequenties die dat voor ons heeft.

Er zijn andere voorbeelden daarvan in de Tenach. Er is bijvoorbeeld een mensenoffer in Rechters 11.

Rechters 11:30-40

> *En Jefta deed de HEERE (JHWH) een gelofte en zei: Als U de Ammonieten geheel in mijn hand zult*

geven, dan zal dat wat naar buiten komt en mij vanuit de deur van mijn huis tegemoetkomt, als ik in vrede terugkeer van de Ammonieten, voor de HEERE (JHWH) zijn, en ik zal het als brandoffer offeren. Zo trok Jefta op naar de Ammonieten om tegen hen te strijden, en de HEERE (JHWH) gaf hen in zijn hand. En hij versloeg hen vanaf Aroër tot waar u bij Minnith komt: twintig steden; en tot bij Abel-Keramim, met een zeer grote slag. Zo werden de Ammonieten vernederd van voor de ogen van de Israëlieten.

Maar toen Jefta in Mizpa bij zijn huis aankwam, zie, toen kwam zijn dochter naar buiten, hem tegemoet, met tamboerijnen en in reidans. Nu was zij zijn enige kind; hij had verder geen zoon of dochter. En het gebeurde, toen hij haar zag, dat hij zijn kleren scheurde, en zei: Ach, mijn dochter! Je laat mij diep neerbukken en je hoort nu bij hen die mij in het ongeluk storten. Ik heb namelijk mijn mond naar de HEERE (JHWH) opengedaan en ik kan er niet op terugkomen. Maar zij antwoordde hem: Mijn vader, als u uw mond naar de HEERE (JHWH) hebt geopend, doe dan met mij overeenkomstig datgene wat u hebt gesproken, aangezien de HEERE (JHWH) u immers volledig gewroken heeft op uw vijanden, de Ammonieten. Verder zei zij tegen haar vader: Laat de volgende zaak ten aanzien van mij gebeuren: laat mij twee maanden begaan, om af te dalen naar de bergen en te huilen omdat ik maagd zal blijven, ik samen met mijn vriendinnen. En hij zei: Ga maar. En hij liet haar voor twee maanden gaan. Toen ging zij met haar vriendinnen op weg en zij huilde op de bergen, omdat zij maagd zou blijven. En het gebeurde na verloop van twee maanden dat zij naar haar vader terugkeerde. En hij voltrok aan haar zijn gelofte, die hij had gedaan. Zij heeft geen gemeenschap gehad met een man. En het werd een gewoonte in Israël dat de dochters van Israël van jaar tot jaar op weggingen om met de dochter van Jefta, de Gileadiet, te praten, vier dagen per jaar.

Het Hebreeuwse woord dat wordt gebruikt voor “brandoffer” (olah) in vers 31 wordt over het algemeen vertaald als “een brandoffer.” Maar in alle eerlijkheid wordt het in Ezechiël 46:12 ook vertaald als een “vrijwillig offer.” Het lijkt erop, in vers 39, dat Jefta zich aan zijn belofte hield en zijn dochter als offer opgaf. In dit geval lijkt het erop dat dat betekende dat ze nooit zou trouwen.

Rechters 11:39
En het gebeurde na verloop van twee maanden dat zij naar haar vader terugkeerde. En hij voltrok aan haar zijn gelofte, die hij had gedaan.

Dit wordt gezien als een offer door haar gehoorzaamheid.

Laten we ook het verhaal van Izaäk en Abraham overwegen.

Genesis 22:1-14
En het gebeurde na deze dingen dat God Abraham op de proef stelde. Hij zei tegen hem: Abraham! Hij zei: Zie, hier ben ik. Hij zei: Neem toch uw zoon, uw enige, die u liefhebt, Izak, ga naar het land Moria, en offer hem daar als brandoffer op een van de bergen die Ik u noemen zal. Toen stond Abraham 's morgens vroeg op, zadelde zijn ezel, nam twee van zijn knechten met zich mee, en Izak, zijn zoon. Hij kloofde hout voor het brandoffer, stond op en ging naar de plaats die God hem genoemd had. Op de derde dag sloeg Abraham zijn ogen op, en hij zag die plaats in de verte. Abraham zei tegen zijn knechten: Blijven jullie hier met de ezel, dan zullen ik en de jongen daarheen gaan. Als wij ons neergebogen hebben, zullen wij bij jullie terugkeren. Daarop nam Abraham het hout voor het brandoffer en legde dat op zijn zoon Izak. Hijzelf nam het vuur en het mes in zijn hand. Zo gingen zij beiden samen. Toen sprak Izak tot zijn vader Abraham en zei: Mijn vader! Hij zei: Zie, hier ben ik, mijn zoon. Hij zei: Zie, hier is het vuur en het hout, maar waar is het

lam voor het brandoffer? Abraham zei: God zal Zichzelf voorzien van het lam voor het brandoffer, mijn zoon. Zo gingen zij beiden samen.

En zij kwamen op de plaats die God hem genoemd had. Abraham bouwde daar het altaar, schikte het hout erop, bond zijn zoon Izak en legde hem op het altaar, boven op het hout. Toen strekte Abraham zijn hand uit en nam het mes om zijn zoon te slachten. Maar de Engel van JHWH riep tot hem vanuit de hemel en zei: Abraham, Abraham! Hij zei: Zie, hier ben ik. Toen zei Hij: Steek uw hand niet uit naar de jongen en doe hem niets, want nu weet Ik dat u godvrezend bent en uw zoon, uw enige, Mij niet onthouden hebt. Toen sloeg Abraham zijn ogen op en keek om, en zie, achter hem zat een ram met zijn horens verstrikt in het struikgewas. Abraham ging erheen, nam die ram en offerde hem als brandoffer in de plaats van zijn zoon. En Abraham gaf die plaats de naam: JHWH zal erin voorzien. Daarom wordt heden ten dage gezegd: Op de berg van JHWH zal erin voorzien worden.

Er is ook een moment waarop Mozes zichzelf opwerpt als offer ter verzoening van Israël.

Exodus 32:30-34

En het gebeurde de volgende dag dat Mozes tegen het volk zei: Ú hebt een grote zonde begaan, maar nu zal ik naar JHWH opklimmen. Misschien zal ik verzoening kunnen bewerken voor uw zonde. Toen keerde Mozes terug tot JHWH en zei: Och, dit volk heeft een grote zonde begaan, want zij hebben voor zichzelf een gouden god gemaakt. Nu dan, of U toch hun zonde wilde vergeven! Maar indien niet, schrap mij alstublieft uit Uw boek, dat U geschreven hebt. Toen zei JHWH tegen Mozes: Wie tegen Mij zondigt, zal Ik uit Mijn boek schrappen. Maar nu, ga heen en leid het volk naar de plaats waarvan Ik u gesproken heb. Zie, Mijn engel zal voor u uit gaan. Maar op de dag van Mijn vergelding zal Ik aan hen hun zonde vergelden.

In dit geval laat Mozes zien dat hij ernaar verlangt om verzoening te doen voor Israël. Hij vraagt JHWH om hun zonden te vergeven. Uiteindelijk weigert JHWH om Israël haar zonden te vergeven, tenminste op dat moment, omdat Hij zegt dat iedereen die tegen God heeft gezondigd uit het boek wordt geschrapt. Daarmee wordt Mozes onmiddellijk gediskwalificeerd om zichzelf te offeren als verzoening omdat hij net zo goed heeft gezondigd.

Iedereen is schuldig aan zonde en daarom moet iedereen, volgens God Zelf, uit Zijn boek worden geschrapt. Dat is een erg teleurstellende en lege toekomst voor iedereen die ooit heeft geleefd.

Dit verhaal is profetisch, omdat God erop wijst dat dit verhaal een schaduw is van wat gaat komen:

Exodus 32:34

Maar op de dag van Mijn vergelding zal Ik aan hen hun zonde vergelden.

Dat is voor Mozes het einde van het onderwerp, nadat hij heeft geleerd dat alle mensen gedoemd zijn om uit het boek van JHWH te worden geschrapt, omdat ze ALLEMAAL hebben gezondigd tegen Hem. Toch lijkt het er op dat God verwijst naar een toekomstige oplossing, een oplossing die het probleem van de zonde aanpakt. En wat is dat probleem ook al weer?

De ENIGE reden die God aan Mozes geeft waarom hij zichzelf niet kan geven als zondoffer ter verzoening voor Israël is vanwege Zijn eigen zonden, de zonden die ieder mens vanaf het begin heeft gehad – de zonde waardoor we uit het boek worden geschrapt.

Exodus 32:33

Wie tegen Mij zondigt, zal Ik uit Mijn boek schrappen.

Zijn er mensen zo arrogant om te beweren dat ze nooit hebben gezondigd tegen God? Mozes stond blijkbaar niet op om te zeggen: “Maar JHWH, ik heb niet gezondigd dus ik kan mezelf geven als verzoening voor Israël.” Dus de oplossing voor verzoening was niet dat Mozes zichzelf opofferde.

De vraag in kwestie is hoe Gods toekomstige en beloofde relatie met Israël in verhouding staat tot de zonde van Israël, en hoe Mozes blijkbaar niet slaagde om verzoening voor hen te doen. Die vraag wordt later in de Torah voor ons beantwoord.

Deuteronomium 18:15-18

Een Profeet uit uw midden, uit uw broeders, zoals ik, zal JHWH, uw God, voor u doen opstaan; naar Hem moet u luisteren, overeenkomstig alles wat u van JHWH, uw God, bij de Horeb gevraagd hebt, op de dag dat u daar bijeenkwam, toen u zei: Ik wil de stem van JHWH, mijn God, niet langer horen en dit grote vuur wil ik niet meer zien, anders zal ik sterven. Toen zei JHWH tegen mij: Het is goed wat zij gesproken hebben. Ik zal een Profeet voor hen doen opstaan uit het midden van hun broeders, zoals u. Ik zal Mijn woorden in Zijn mond geven, en alles wat Ik Hem gebied, zal Hij tot hen spreken.

Er zal een profeet opstaan zoals Mozes, die alles zal spreken waartoe de Vader hem opdracht geeft. Jesjoea vervulde die rol, hij onderwees Gods Woord en Hij werd zelfs het Woord van God.

En God is het Woord. God kwam bij Israël door het werktuig Jesjoea, de profeet zoals Mozes. En minstens zo belangrijk is dat Hij daarmee het oorspronkelijke verzoek van Mozes beantwoordde, waardoor Hij zelf voorzag in een middel tot verzoening voor Israël, iets waartoe Mozes niet gekwalificeerd was vanwege zijn eigen zonden… iets wat geen enkel mens heeft kunnen doen vanwege zijn eigen zonden.

Het is belangrijk om dat te begrijpen. Mozes kreeg niet te horen dat hij geen offer ter verzoening kon zijn omdat hij een mens was, maar in plaats daarvan zei JHWH dat hij geen offer kon zijn omdat iedereen die heeft gezondigd schuldig is, en we zouden al moeten weten dat een schuldig persoon geen verzoening kan doen voor iemand anders.

Dus, als Mozes zonder zonde was geweest, had hij verzoening kunnen doen voor het volk Israël, zoals hij wilde. In plaats daarvan moeten we echter wachten op de profeet zoals Mozes als zondeloos middel voor die verzoening.

Deuteronomium 18:18

Ik zal een Profeet voor hen doen opstaan uit het midden van hun broeders, zoals u. Ik zal Mijn woorden in Zijn mond geven, en alles wat Ik Hem gebied, zal Hij tot hen spreken.

In de Torah staat dat als we het Woord van God volgen, we zullen leven en het goed met ons zal gaan. Met andere woorden, God wil dat we leven en niet sterven, en dat lijkt in strijd te zijn met alles wat we zojuist hebben willen laten zien. Bijvoorbeeld:

Deuteronomium 30:6

JHWH, uw God, zal uw hart en het hart van uw nageslacht besnijden, om JHWH, uw God, lief te hebben met heel uw hart en met heel uw ziel, zodat u leven zult.

Jesaja 55:3

> *Neig uw oor en kom tot Mij, luister, en uw ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond sluiten: de betrouwbare gunstbewijzen aan David.*

Maar als we een beetje kritisch nadenken, dan moeten we ons iets heel belangrijks realiseren. Iedereen sterft. Elke mens moet uiteindelijk sterven. Dus, als we het Woord van God volgen, dan moeten we geloven dat dat waar is. Als we geloven in en leven naar het Woord van God, dan zal onze ziel blijven leven.

Jesaja 55:3

> *Neig uw oor en kom tot Mij, luister, en uw ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond sluiten: de betrouwbare gunstbewijzen aan David.*

En daarmee zullen we eeuwig leven, nadat we eerst zijn gestorven. Het is vanzelfsprekend dat de rechtvaardigen zullen sterven – dat mensen die Gods Wet volgen toch zullen sterven. Het werkelijk leven komt als we worden opgewekt, en vanaf dat moment zal het voor altijd goed met ons gaan. We zullen sterven en in het stof van de aarde slapen.

Daniel 12:2

> *En velen van hen die slapen in het stof van de aarde, zullen ontwaken, sommigen tot eeuwig leven, anderen tot smaad, tot eeuwig afgrijzen.*

Ondanks dat we het Woord van God volgen, zullen we toch sterven. Dus als God zegt dat we zullen leven door Zijn Woord te volgen, dan is het onjuist als je gelooft dat dat met dit leven te maken heeft. Het gaat over de opstanding.

Jesaja 26:16-21

> *JHWH, in de benauwdheid hebben zij U gezocht, een fluisterend gebed uitgestort, toen Uw vermaning over hen kwam. Zoals een zwangere vrouw die op het punt staat te baren, ineenkrimpt en het uitschreeuwt in haar weeën, zo waren wij voor Uw aangezicht, JHWH. Wij waren zwanger, wij krompen ineen, maar het was als baarden wij wind: wij hebben het land geen heil gebracht, wereldbewoners zijn niet geboren. Uw doden zullen leven – ook mijn dood lichaam – zij zullen opstaan. Ontwaak en juich, u die woont in het stof, want Uw dauw zal zijn als dauw op jong, frisgroen en de aarde zal de gestorvenen baren. Ga, Mijn volk, treed uw kamers binnen, sluit uw deuren achter u. Verberg u voor een klein ogenblik, totdat de gramschap over is. Want zie, JHWH gaat uit Zijn plaats om de ongerechtigheid van de bewoners van de aarde aan hen te vergelden. De aarde zal het bloed dat erop vergoten is, aan het licht brengen.*
> *Zij zal haar gedoden niet langer bedekt houden.*

We moeten toegeven dat zelfs de onrechtvaardigen leven, en voor velen van hen gaat het ook goed in dit leven. Maar we moeten het grote geheel bekijken. Uiteindelijk zal het niet goed met hen gaan. Op aarde zal het heel vaak NIET goed met ons gaan als we het Woord van God volgen. Gods volk is altijd vervolgd door de wereld en is erom vermoord. Bij de opstanding zullen we echter eeuwig leven krijgen, waarin we Zijn Torah volgen en het echt goed zal gaan met ons, omdat we geloofden dat Gods Woord waar is.

In andere studies behandelen we waarom, volgens het Oude Testament – de Tenach - Jesjoea voor ons moest sterven. We onderzoeken ook de profetische schaduw van het aardse priesterschap en

hoe dat verband houdt met Jesjoea. We zullen ook onderzoeken wat de oude rabbijnen over de Messias zeiden en hoe zij geloofden dat een aspect van de Messias de “lijdende knecht” uit Jesaja 53 zou zijn, die net als Koning David zou regeren, de zogenaamde Messias Ben Josef en de Messias Ben David.

Johannes 15:13

> *Niemand heeft een grotere liefde dan deze, namelijk dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden.*

Romeinen 5:7

> *Want bij hoge uitzondering zal iemand voor een rechtvaardige sterven; hoogstens immers heeft iemand de moed om voor de goede mens te sterven.*

We hopen dat je deze studie je tot zegen is geweest, en vergeet niet om alles te blijven onderzoeken.

Sjalom, dat JHWH u mag zegenen in uw wandel in het volledige Woord van God.
(Met toestemming overgenomen van 119 Ministries Nederland.)

Web: http://www.immanuel-gemeente.nl
Email: w.verdouw@immanuel-gemeente.nl